

ДРУГИ КОНГРЕС ПРАВНИКА ЈУГОСЛАВИЈЕ. — У Загребу је од 18 до 21 маја 1958 одржан Други конгрес правника Југославије. Поред одређеног броја делегата појединих републичких удружења правника који су присуствовали и годишњој скупштини Савеза удружења правника Југославије, која је одржана 18 маја у Загребу, у раду Конгреса учествовало је преко 1.500 правника. Учеснике Конгреса су поздравили дужим говорима у име Савезног извршног већа Потпретседник Е. Кардељ а у име сабора НР Хрватске Претседник др. В. Бакарић. Ови говори су уствари били почетак радног дела Конгреса.

Рад Конгреса је био подељен у шест радних комисија. Прва комисија је расправљала о *организацији и правном положају привредних предузећа* (један од референата био је поч. проф. Павао Раствојан који је пред смрт завршио свој реферат тако да је његов умножени реферат послужио као основа за дискусију; други референт је био др. Александар Голдштајн, а кореференти су били др. Адам Лазаревић, др. Стојан Претнар, Зоран Видаковић, Сабрија Чаршимовић). Друга комисија расправљала је о *правном режиму средстава за производњу у друштвеној својини* (референт др. Алојз Финжгар, кореференти др. Дмитар Поп-Георгијев и др. Рудолф Бичанић). Трећа комисија расправљала је: (1) о *проблемима и принципима казнене политике* (референти др. Миливој Рукавина, др. Божидар Краус, Рико Коленц, кореференти др. Љубомир Вагнер, Владимир Хаџи, Асим Хоџић, Драгић Мирковић, Јожа Пернуш, др. Фрањо Омладић) и (2) о *малолетницима у нашем праву* (референти Катја Водопивец, Марија Лулик-Петернел, Франц Север, др. Бранислав Скаберне, Бого Гермовшек а кореферент др. Алија Силаџић). Четврта комисија расправљала је о *раду управе с гледишта законитости и заштите права грађана, организација и установа* (референт др. Владимир Калембер, кореферент др. Милан Бркић). Пета комисија расправљала је о *правним питањима друштвеног управљања у друштвеним и јавним службама* (референти Бука Хржењак и др. Александар Христов, кореференти др. Хамдија Чемерлић и др. Славољуб Поповић). Шеста комисија расправљала је о *примени међународног права у унутрашњем праву Југославије* (референт др. Смиља Аврамов, кореференти др. Иво Пухан, др. Владимир Иблер, др. Натко Катичић и др. Емилио Палуа).

Поред референата и кореферената, у дискусији је учествовао велики број других учесника Конгреса.

На основу дискусије у појединим комисијама пленум Конгреса је донео следеће резолуције и закључке:

Општа резолуција

I. — Други конгрес правника Југославије констатује:

Од Првог конгреса правника Југославије одржаног пре четири године проширени су и учвршћени друштвено-економски основи социјалистичких односа и још више је развијен систем социјалистичке демократије. На овим основама и у овим оквирима развијало се и усавршавало ново право Југославије, доприносећи са своје стране учвршћењу и развитку друштвеног и политичког уређења и успешном функционисању њихових институција и тела.

Наш правни систем, и поред извесних елемената старог права и појединих својих унутрашњих противречности данас је у основи

постављен као усклађени правни поредак у коме све важније области друштвеног, привредног, политичког и државног живота имају своје законске или основне законе.

Упоредо с тим порасла је свест о значају индивидуалних и самоуправних права, као и улога и утицај правника који су, као стручњаци и део радног народа, преко рада судова и других правосудних органа, правних служби, правне науке и наставе, радили да допринесу остваривању нашег правног система у складу са интересима социјализма и правима произвођача и грађана, самосталних установа и организација.

Читав систем правосудних установа и правних служби у основи је довршен и афирмиран као саставни део социјалистичке демократије. Порасла је улога и утицај правника у привредним организацијама и народним одборима. Адвокатура као јавна служба појачана је својом новом организацијом заснованом на начелима друштвеног управљања, а нарочито ангажовањем адвоката у заступању привредних организација и других социјалистичких установа.

Правни факултети су успешно радили на усавршавању наставних планова и програма, побољшали су наставу и учбенике, проширили своју делатност путем завођења докторских курсева и курсева за специјализацију, као и оснивање појединих института који се баве теоријом и праксом права.

Правна наука се развија и помаже пракси и законодавству: у неким областима политичких и правних наука имамо и значајније радове.

Поред несумњивих успеха нашег права, правне науке и праксе, још увек постоје недокључности и неусклађености у нашем правном систему; има у примени закона и заштити законитости и права појава бирократских односа и поступака, као и инертности и недовољне дисциплине у извршавању прописа и раду.

Правни факултети не дају још увек довољан број правника а њихова спрема их не оспособљава потпуно за активан стручни рад у свим нашим установама и организацијама.

Наша правна наука није још у свим својим областима потпуно у складу са развојем правног система и праксе, не даје довољно дела од трајније научне вредности, не обухвата неке важне проблеме социјалистичких друштвених односа и делимично носи трагове традиционализма и формализма. Идејни ниво појединих радова не одговара висини наше савремене друштвене теорије и праксе.

II. — Полазећи од ових констатација и оцена, инспирисани теориским и идејно-политичким поставкама новог Програма Савеза комуниста Југославије, правници окупљени на овом Другом конгресу правника у Загребу указују на следеће обавезе правника, њихових удружења и других форума у којима учествују:

допринети својом иницијативом и радом да се доврши изградња социјалистичког правног система, нарочито доношењем нових и трајнијих закона у оним областима које нису правно регулисане, као и ревизијом и променом извесних застаралих и превазиђених закона и других прописа;

на свим местима и у свим приликама борити се за остваривање закона и друштвених планова, за заштиту права и законитости, као и за сузбијање злоупотребе и бирократизма и кажњавање незаконитих и штетних делатности, наслањајући се на одлуке и препоруке претставничких тела и друштвених организација земље и уз њихову помоћ;

модернизовати и усавршити основну четворогодишњу наставу на правним факултетима (усавршавање, обавезне вежбе, семинари

и курсеви за специјализацију и сл.) и створити друге услове да наша земља брже добије разноврсне правничке кадрове са таквом спремом која омогућује да се право остварује у духу законитости и учвршћења социјалистичких односа и социјалистичког демократског поретка;

учествовати у даљој изградњи наставе и метода рада у управним и другим стручним школама и уопште у извођењу практичне и специјализоване наставе на факултетима и школама;

систематски и упорно развијати правну науку на основи искуства Југославије и других социјалистичких и напредних земаља, користећи са више познавања и смелости идејно богатство марксизма-лењинизма;

стално се стручно и идејно усавршавати и учити се на примерима праксе, учествовати у развијању правне и друштвене свести грађана и у успостављању нових моралних норми, које одговарају социјалистичким хуманистичким односима међу људима;

активно учествовати у раду правничких и других организација, научних установа које се баве друштвеним питањима, као и у органима друштвеног самоуправљања и помагати у својој средини да се закони познају и извршују и да механизам власти и друштвеног самоуправљања остварује своје задатке у пуном складу са Уставом и законима.

III. — Правници су знатним делом извршили своје обавезе које су поставили на Првом конгресу. Све је већа узајамна повезаност и сарадња свих правника у републикама, што доприноси учвршћењу јединства нашег правног система и јединства у остваривању права.

Пракса је показала да су схватања велике већине правника потпуно у складу са принципима и установама нашег новог друштвеног, политичког и правног система и да су њихове делатности оријентисане према решавању актуелних проблема изградње социјалистичког демократског поретка у нашој земљи.

Други конгрес се одликовао низом конструктивних предлога за развитак нашег правног система и допринео је усклађивању и усавршавању гледишта о низу актуелних и значајних питања правне теорије и праксе. Свестрана размена мишљења и узајамна другарска критика карактеристичне су за све дискусије на Конгресу.

Потврдила се оправданост оваквих састанака правника, као и потреба одржавања разних саветовања о појединим конкретним питањима нашег права и рада правника.

Други конгрес позива све правнике да приступе остваривању ове Резолуције и закључака и да тиме данас, и у претстојећем периоду нашег развитака, дају свој активни удео у развиту правног порекла и права социјалистичке Југославије и тиме и у правцу стварања све бољег, слободнијег и срећнијег живота радног народа и човека.

Резолуција о борби за мир и разоружање

Сматрајући да је одржавање мира међу равноправним народима и државама у свету општа потреба и жеља свих људи света и да је мир неопходни услов за напредак целог човечанства и сваког народа;

Сматрајући да су разоружање, а нарочито забрана употребе нуклеарне енергије у ратне сврхе, укључујући ту и уништење постојећих залиха нуклеарног и термонуклеарног оружја, и заустављање свих експеримената са тим оружјем, основни услов за одржање мира у свету, мирољубиво решење спорова и друштвени напредак.

Други конгрес правника Југославије

— придружује се ставу и напорима научника, државника и свих оних, који су већ указали на опасност и катастрофу која прети човечанству од употребе нуклеарног и термонуклеарног оружја, — уверен да нуклеарна енергија, коју је створио геније човека треба да служи само као средство напретка, благодатања и бољег живота народа и човека;

— даје своју подршку свим иницијативама одговорних државника које су усмерене на мирољубиво решење међународних спорова и на стварање услова за развијање међународне сарадње на принципима активне и мирољубиве коегзистенције међу народима и државама без обзира на њихов друштвени и политички систем.

Свесни да су употреба ових разорних и уништавајућих средстава и сваки план агресије противни не само позитивном међународном праву и нормама и принципима међународних односа, него и катастрофални по интересе и живот човечанства као целине, правници Југославије, окупљени на свом Другом конгресу,

позивају све правнике света и њихове стручне организације и форуме, да помогну све напоре које данас воде мирољубиве и напредне снаге у свету за смањење наоружања, за пуну и непосредну забрану експеримената са нуклеарним и термонуклеарним оружјем, а нарочито за стављање ван закона сваког покушаја употребе тог оружја ма где и ма у којој прилици,

уверени су да ће тиме сви правници света допринети међународној сарадњи, јачању неопходног мира у свету и победи међународне законитости, права и човечанства.

ЗАКЉУЧЦИ

О организацији и правном положају привредних предузећа

1. Досадашњи развој правних односа у привредним предузећима потврдио је исправност начела на којима почива правни систем у привреди: друштвена својина на средствима која су на коришћењу привредних предузећа, самосталност привредних предузећа, као и заснивање на закону и друштвеном плану односа друштвене заједнице према привредним предузећима. Та начела су полазна основа за разматрање организације и положаја предузећа.

Доношењем целовитог законодавства у погледу планског управљања народном привредом било би неопходно да би се што јасније утврдили односи политичко-територијалних јединица, нарочито комуна према привредним организацијама. Ради организације и унутрашњих односа у предузећу, ближег одређивања делокруга органа предузећа, регулисања односа према трећим лицима, пословодства и заступања, потребна је кодификација и прописа о привредним предузећима.

2. Новим нормама о расподели дохотка убрзан је процес укидања најамног рада. У циљу даљег остварења овог процеса, друштвени утицај и надзор општинских и среских већа произвођача и народних одбора у целини треба што више развијати, не умањујући права радничких савета у погледу коришћења и распореда средстава.

3. Разматрајући односе између органа предузећа, радничког савета, управног одбора и директора, сматра се да није потребно уводити нове органе, као што је скупштина радног колектива, али да је потребно више развијати облике непосредног повезивања произвођача и органа предузећа, облике директне демократије, као што су зборови радника и референдум, при чему референдум у одређеним случајевима, треба да буде обавезан за радничке савете пре-

дузећа. Раднички савети у погонским и пословним јединицама треба да добију, поред права предлагања, и одређене одлучујуће функције, где то не смета јединству предузећа. Делокруг радничког савета, управног одбора и директора предузећа одређен је законом, а међусобне односе треба ближе утврдити правилима предузећа на чију је важност постављен нарочити акценат.

У појединим врстама делатности, као што су поморство и железнички саобраћај, треба на основи постојећих прописа, даље усавршавати облике радничког управљања, имајући у виду специфичност предузећа у области транспорта. Као посебни нови облик управљања истакнути су задружни савети земљорадничких задруга путем којих се врши повезивање задругара и радника запослених у задругама у јединствен организам управљања задругама.

4. Истакнута је потреба да се прецизније установи одговорност предузећа за рад његових органа и радника при чему је више подршке дато објективној одговорности предузећа за рад радника, али са могућношћу изузетка у одређеним случајевима.

5. Заузето је јединствено становиште о неопходности основне ревизије система принудне ликвидације. Сматра се да би било неопходно и у складу са Законом о средствима привредних организација да и основна средства деле судбину осталих средстава с тим да не изгубе карактер друштвене својине.

6. Сматра се да посебну пажњу треба обратити праву индустријске својине, тј. патената, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела итд., а то значи штитити производњу и проналазаштво уопште. На том подручју не постоје скоро никакви прописи, а они који постоје садрже у себи остатке административног управљања привредом, што доводи до запостављања те веома важне активности ширег круга произвођача. Исто тако треба регулисати питање социјалистичке утакмице између привредних организација на тржишту.

Наше законодавство у области поморства веома заостаје за развојем поморске привреде. Тај раскорак не може се сматрати оправданим. Стога се тражи доношење закона из ове области којим би се регулисала ова важна грана привреде и тиме осигурала правна стабилност.

7. Сматра се да посебну пажњу треба обратити правној служби у привредним предузећима. Правници у привреди треба да указују не само на оно што је законито, већ и на општедруштвене интересе и смернице које проистичу из друштвених планова, прописа о расподели дохотка, итд. Поред заступања привредних предузећа пред судовима, један од основних задатака правника у привреди треба да постане изградња унутрашњих организационо-правних прописа, као што су правила, статuti, правилници о радном односу, радном реду, заштити рада, итд. У том смислу, правна теорија и настава треба више да се баве овим питањима.

О правном режиму средстава за производњу у друштвеној својини

1. Правни систем социјалистичке Југославије треба да се изграђује на правним институтима, који произлазе из нових социјалистичких друштвено-економских односа. Према томе, у регулисању правног режима средстава за производњу не може се полазити од правних института буржоаског права, него га треба изградити на основу друштвене својине на средствима за производњу, права произвођача на плодове свога рада, друштвеног присвајања и расподеле вишка рада и друштвеног самоуправљања. Правни институти који произлазе из друштвене својине средстава за производњу, треба да омогуће остваривање основних друштвено-економских

односа и функционисање привредног механизма на темељу планског управљања привредом и економско-правне самосталности привредних организација на тржишту.

2. Преовладало је схватање да је Закон о средствима привредних организација у основи исправно поставио нове правне институте, који произлазе из друштвене својине. Међутим, дошло је до изражаја и мишљење да је потребно установити и правне институте из којих ће произиласити и друштвене обавезе привредне организације односно радног колектива. Изнета је и критика да нови институти не изражавају довољно економско-правну самосталност привредних организација и да се правни односи привредне организације треба прецизније да одреде.

3. Констатује се велика празнина у области права о земљишноправним односима. Стога је потребно што хитније регулисати друштвено-економске односе у погледу земље, полазећи од поставке да је земља општи услов производње. Нарочито је потребно регулисање нових земљишних односа у вези са кооперацијом, мелiorацијом и другим друштвеним мерама, којима се друштвеним средствима подиже употребљива вредност земље.

4. Истакнута је потреба установљвања нових правних института којима ће се регулисати правни режими средстава за производњу у задружним организацијама, јер постојећи прописи не одговарају новим односима.

5. Констатовано је да, и поред напретка у погледу теориског и законодавног решавања основних правних института који произилазе из друштвене својине на средства за производњу, садашње стање теориске и законодавне обраде ових проблема још не задовољава. Отуда је потребно да правници уложе нове напоре у решавању ових питања инспиришући се поставкама Програма Савеза комуниста Југославије о друштвено-економском уређењу. Истиче се нарочито потреба доношења нових уставних одредаба о друштвено-економском уређењу, који треба да садрже и основне правне институте, који произилазе из друштвене својине средстава за производњу.

О принципима и проблемима казнене политике

1. У напорима заједнице на сузбијању криминалитета потребно је примењивати таква средства и методе које су израз социјалистичког погледа на човека и друштво и којима се, с обзиром на постигнути степен друштвеног развоја, могу остварити максимални успеси. То значи да репресија не може бити искључиви па ни основни вид активности у сузбијању криминалитета, већ да је за успешну борбу против криминалних појава од највеће важности развити и спроводити систематску и организовану превентивну делатност на отклањању, чак и постепено, општих и индивидуалних услова који стварају погодна тле за вршење кривичних дела. У том циљу неопходно је активизирати низ друштвених снага, нарочито органе друштвеног управљања у општинама, срезовима и привредним организацијама, политичке и друге друштвене организације, штампу, итд., као и на погодан начин координирати и ујединити целокупну репресивну и превентивну делатност државних и друштвених органа усмерену на сузбијање криминалитета.

2. При покретању кривичног поступка потребно је поступати са највећим обзирима, тако да се грађани без довољно основа не би излагали кривичном гоњењу и његовим последицама, имајући притом у виду да материјална концепција кривичног дела и постојећи процесни прописи о проверавању пријава омогућају спровођење такве политике кривичног гоњења.

Било би веома корисно спровести ревизију прописа о прекршајима са циљем да се кажњавање за прекршаје сведе у нормалне и нужне границе.

3. Органи кривичног поступка треба да посвете знатно већу пажњу проучавању и осветљавању личности окривљеног, нарочито његовог ранијег живота, мотива дела и субјективних околности под којима је дело извршено, а кад се за то укаже потреба, и уз учешће стручњака; путем индивидуалног третирања окривљеног у току целог поступка, а посебно при изрицању кривичне санкције, ови органи треба да поступају у складу са начелом социјалистичког хуманизма и настојањем да се учинилац кривичног дела преваспита и постане активан и равноправан члан социјалистичке заједнице.

Са нарочитом бригом потребно је односити се у случајевима кад су деликвенти малолетници, млада пунолетна лица, повратници, алкохоличари и душевно дефектне особе.

Потребно је веома пажљиво поступати приликом испитивања услова за примену притвора и истражног затвора, трајање притвора и истражног затвора ограничити на неопходну меру, а спречити свако незаконито и непотребно лишавање слободе у току претходног поступка.

У изрицању казне судови треба да се руководе принципом да се не изриче строжа казна ако се и блажом казном може постићи сврха кажњавања, а посебно да се изриче новчана казна односно условна осуда у свим случајевима кад су испуњени услови за њихову примену.

Потребно је наставити рад на унапређењу система и организације извршења казни затвора, а службу извршења казни поставити на ширу друштвену основу. Потребно је такође побољшати и допунити систем постпеналних мера и у ту сврху квалитетно ојачати и активирати одборе грађана за помоћ лицима отпуштеним из казнено-поправних установа, а настојати нарочито да се ови осуђеници по издржаној казни што пре упосле и врате у нормалне услове живота.

4. За спровођење правилне казнене политике од великог је значаја да се у судској пракси изграде јединствени критерији у погледу избора, врсте и одмеравања висине казне, уз пуно поштовање и још даље продубљавање начела индивидуализације кажњавања.

5. Потребно је даље радити на усавршавању нашег кривичног законодавства и унапређењу криминалне политике, и на њиховом усклађивању са потребама заштите друштва и грађана од криминалитета.

У вези с тим указује се као неопходно појачати напоре на научном проучавању социјалних и индивидуалних узрока и осталих фактора актуелног криминалитета, његових појавних облика, делотворности и целисходности кривичних санкција и превентивних мера, као и других проблема криминалне политике, и у ту сврху организовати сталан и систематски истраживачки рад, како би се у већој мери искористила и применила научна достигнућа у области криминалне политике.

6. Потребно је предузети мере за шире стручно оспособљавање кадрова који раде на пословима кривичног правосуђа, користити у ту сврху наставу на правним факултетима и институтима, и пружити шире могућности за стручно уздизање правника и путем специјализованих и сличних студија, курсева и семинара.

О малолетницима у нашем праву

1. Наше друштво поклонило је пуну пажњу подизању омладине и, у границама својих могућности, створило материјалне и друге услове за њен развитак. Ово је допринело да омладина постигне значајне успехе у свим областима друштвеног живота. Ти успеси обавезују на даље напоре у правцу општерг подизања омладине, учвршћења њене правне заштите и отклањања појединих негативних појава из њеног живота.

2. У области породичног права потребно је свим средствима, па и правним, радити на учвршћењу породице и на обезбеђењу савесног вршења родитељских дужности. Треба утицати да породица још увек буде средина у којој ће се деца правилно подизати и у којој ће родитељи вршити своју дужност.

За правилно подизање омладине особиту важност има служба социјалне заштите која треба да буде у комунама, боље организована и попуњена стручним кадровима, чији положај треба осамосталити и побољшати.

У циљу потпуније заштите малолетника потребно је приступити и доношењу јединственог кодекса о породичном праву у коме би се извршиле измене према досадашњем позитивном закону у смислу:

а) одређивања целисходних мера за спречавање склапања бракова између незрелих лица и олаког развода брака;

б) обезбеђења свестраније заштите интереса деце при расправљању бракоразводних спорова, при чему споразуми родитеља о смештају и издржавању деце могу бити поштовани само у случају ако су такви споразуми у интересу деце;

в) побољшања положаја ванбрачне деце нарочито у погледу издржавања.

3. Број криминалних делатности малолетника не указује да је малолетничко преступништво раширена појава међу нашом омладином. Међутим, иако незнатни по броју, неки преступи малолетника, а посебно убиства, тешке телесне повреде, тешке крађе и нека друга кривична дела, упозоравају на опрезност и на потребу предузимања ефикасних мера за сузбијање малолетничког преступништва, а нарочито превентивних мера.

У спровођењу ових мера потребно је више него до сада ангажовати друштвене организације које се баве питањима заштите омладине и деце и ускладити њихов рад са школама, органима старатељства, судијама за малолетнике и јавним тужиоштвом.

Као посебну превентивну меру треба увести ограничење точења алкохолних пића малолетницима и предвидети санкције за прекршај овог ограничења.

Нужно је изменити и систем казних санкција против малолетника какав данас постоји у Кривичном законнику и то у овом смислу:

а) задржавајући углавном две врсте санкција према малолетницима (казнене и васпитне мере) требало би што више примењивати васпитне мере тако да кажњавање малолетника буде изузетак у нашој пракси. Посебно кажњавањемалолетника који нису навршили 16 година требало би потпуно искључити;

б) регистар васпитних мера које се примењују према малолетницима требало би проширити, тако да суд има више могућности да примени најцелисходнију меру за преваспитање малолетног учиоца;

в) суду треба дати више и шире могућности да измени или укине изречене васпитне мере кад се оне покажу као нецелисходне;

г) у оквиру општег сужавања примене смртне казне, треба искључити могућност изрицања ове казне не само према малолетницима, као што је то по позитивном закону, већ и према лицима која у време извршења кривичног дела нису навршила 21 годину.

4. У судском поступку који се води против малолетника треба у највећој могућој мери испитати личност малолетника да би се правилно могао извршити избор мера које треба према њему применити. Без обзира о којем се кривичном делу ради, судија у сарадњи са психолозима, педагозима, лекарима и социјалним радницима, мора са нарочитом брижљивошћу приступити испитивању узрока који су довели до тога да малолетник учини кривично дело, а посебно мора испитивати услове његовог живота и његова лична својства. За такво испитивање нису погодни притвори и истражни затвори где се смештају пунолетна лица.

У току поступка против малолетника треба обезбедити пуну сарадњу суда са јавним тужиоцем, органом старатељства и свим органима који се баве проблемима малолетника.

Облике поступка треба прилагодити потребама успешног васпитања малолетних преступника.

Најзад, потребно је обезбедити материјална средства за проширење мреже и за унапређење завода за поправљање малолетника као и за обучавање лица којима ће бити поверено преваспитавање малолетних преступника.

О раду управе с гледишта законитости и заштите права грађана, организација и установа

1. У настојању да се ојача законитост у раду управе и учврсте права грађана, установа и организација, постигнути су видни резултати. Томе је допринело, поред осталог, доношење нових закона, којима је установљен управни спор, уређен систем органа државне управе и управни поступак, као и низ других закона из области управе. Учвршћење законитости у раду управе добрим је делом и последица мера, које су биле предузимане у циљу да се издигне стручни и идеолошки ниво службеника управе.

2. Ради што боље и правилније примене закона у раду управе неопходно је потребно и даље систематски радити на стручној и идеолошкој изградњи кадрова у управи. Посебну пажњу требало би посветити проучавању закона о општем управном поступку, о државној управи и других управних прописа.

С обзиром на разноликост и обимност послова управе, посебно настојати да се омогући специјализација службеника управе кроз наставу на правним факултетима, управним школама, курсевима итд.

3. Да би правници и други службеници, који раде на управним пословима могли правилно извршити своје задатке, потребно је предузети и мере да би се обезбедила њихова законом утврђена самосталност у раду и кроз то онемогућити незаконити утицаји на рад органа управе, појаве интервенција, локалистички и други штетни утицаји.

4. Потребно је да савезни и републички органи предузму организационе и друге мере у циљу да се грађанима и организацијама олакша остварење права, а целокупни рад управе учини што ефикаснијим, бржим и економичнијим.

5. Неопходно је пронаћи погодније правне инструменте којима ће се олакшати интервенције јавног тужиоштва и јавног правобраниоштва и других органа када су незаконитим актима управе фаворизовани појединци на штету друштвених фондова или јавних интереса.

6. Потребно је изменити постојеће прописе о инспекцијама и одредити положај појединих органа инспекције у односу на друге органе и установе и јасно прописати њихова овлашћења кад утврде неправилности у раду других установа и организација.

7. Треба да се испитају прописи о прекршајима, нарочито одлуке локалних органа, и ставити ван снаге оне који су противни прописима Основног закона о прекршајима.

Размотрити могућност уношења у нови Основни закон о прекршајима принципа да прописи локалних органа о прекршајима после одређеног времена престају важити, ако се не обнове.

У циљу што већег обезбеђења права грађана, установа и организација у нови закон о прекршајима треба унети нове институте, као обнову поступка, право на браниоца у поступку и т. сл.

8. Управни спор одиграо је видну улогу у учвршћењу законитости и заштити права грађана и организација.

Променити могућности и раду управе установљене новим прописима постављају и питање измена и допуне закона о управним споровима. Остајући при начелу да је у управним споровима суд надлежан да цени по правилу само законитост управног акта и да су за вођење управних спорова надлежни постојећи врховни судови, треба омогућити што ширу судску контролу законитости рада управе. Стога би требало допустити управни спор и против оних аката против којих се још не може водити управни спор, као што су напр., нека решења донета у спровођењу привредно-управних и надзорних мера према привредним организацијама и акти самосталних установа и организација донети у вршењу јавне службе.

Обезбедити одговарајућим мерама извршење судских одлука у управним споровима и установити ефикасну одговорност службеника у случају њиховог неизвршења.

9. Услед промене у систему органа власти и управе, долазило је више пута да измене појединих одредаба у великом броју важних прописа. Службеници у управи наилазе на велике тешкоће у примени тих прописа, и било би потребно да се, у облику зборника прописа, приручника или у другој погодной форми, издају ауторитативно пречишћени текстови важнијих прописа из области управе.

Било би потребно донети и прописе којима би се регулисало питање важења и публикације правних прописа.

10. Оправдана је иницијатива да се установи судска контрола свих прописа (уставни суд) у циљу обезбеђења јединства правног система, заштите законитости и самоуправних права самосталних установа и организација, као и ради учвршћења основних политичких и других права грађана.

О правним питањима друштвеног управљања у друштвеним и јавним службама

1. Подручје друштвеног самоуправљања у друштвеним и јавним службама је у почетној фази, али у пуном замаху. Последица динамике тог развоја јесу недовршеност појединих облика и средстава, законске празнине, недовољно одређени односи органа управљања, неразрађене методе рада и недовољна теориска одбрана тог подручја.

Из таквог стања ствари произилази задатак да се подручје друштвеног управљања у целини научно одређује у свим његовим аспектима и то на темељу праксе.

2. Развој нових организационих облика органа управљања, а нарочито таквих који омогућују учешће већих група интересената и грађана непосредно у управљању установама, треба позитивно оценити, а друштвене елементе у органима управљања треба непрестано јачати. Исто тако потребно је осигурати што већи континуитет

у раду тих органа и прићи увођењу неједнаког завршетка мандатног периода (заменавање чланова органа управљања у групама).

3. Треба настојати да се што јасније одреди садржај рада установа и надлежност појединих органа у њему, како би се избегли сукоби и понављања у вршењу истих послова, попуниле празнине и повећала одговорност надлежних органа. Увести прецизнију правну терминологију и спроводити је доследно. Развити што еластичније и ефикасније методе рада органа управљања. Особито обратити пажњу да индивидулни органи управљања испуњава функцију чувара законитости и јачати њихову сарадњу са колективним органима.

4. Проучити и усавршити финансијски режим друштвених установа.

Борити се за што већу стручност и идејност кадрова у друштвеним установама, јер од тога у великој мери зависи правилно функционисање установа и могућност да и стручни кадрови дају свој допринос у развоју друштвеног управљања.

5. Настојати да се државни надзор над друштвеним установама прилагоди његовој основној сврси (подизање квалитета службе и заштите друштвених интереса) и да се усмери што више на друштвене носиоце. Преношење одређених надзорних функција на одговарајуће судове допринело би јачању друштвеног управљања. Потребно је уредити однос између оснивача установа и установе, при чему посебно водити рачуна о томе да се искључи могућност произвољног укидања установа.

6. Развити облике аутономног уједињавања друштвених служби како ради стварања независних органа за контролу квалитета, тако и за осигурање његовог нужног јединства.

Организацију и функционисање друштвеног управљања у јавним и друштвеним службама довести у сагласност са организацијом комуналног уређења.

7. Постизање наведених циљева намеће свим правницима дужност да се свестрано залажу како у практичној делатности органа друштвеног управљања, тако и у систематском проучавању правних и уопште друштвених проблема, који настају у развоју друштвеног управљања у социјализму уопште.

О примени међународног права у унутрашњем праву ФНРЈ

Прописи наше земље код којих се поставља питање односа према међународном праву усклађени су с начелима међународног права и међународним обвезама Југославије. Поштовање начела међународног права и међународних обавеза претставља општи став југословенског законодавства и одговара политици наше државе о међународној сарадњи и активној мирољубивој коегзистенцији.

У дискусији су предложена конструктивна решења у погледу решавања евентуалних спорова који би могли произићи из тумачења међународних уговора као и односа међународних уговора према осталим интерним правним изворима. Указано је на потребу да се прецизира процедура по којој међународни уговори постају примењиви у унутрашњем поретку.

Препоручује се да се питање односа међународног и унутрашњег права и даље проучава, а посебно да се проучавању међународног права посвети далеко већа пажња како у настави на факултетима тако и у припремама за судску, адвокатску и управну праксу.

ТРЕЋИ ФРАНЦУСКО-ЈУГОСЛОВЕНСКИ ПРАВНИЧКИ ДА-НИ. — Француско друштво за управно право (*Société de Législation Comparée*) организовало је Треће француско-југословенске правничке дане од 30 маја до 4 јуна 1958 у Паризу, Лиону и Греноблу. Наша делегација, коју је водио Савезни јавни тужилац Брана Јевремовић, састојала се од 20 чланова из редова професора правних факултета, судија врховних судова, јавних тужилаца, јавних правобранилаца, адвоката и других правника. На дневном реду састанка биле су три теме, по једна из грађанског, кривичног и административног права. Тема из грађанског права о којој је расправљано у Паризу 30 и 31 маја било је „Осигурање и грађанска одговорност”. Референт са француске стране био је Андре Бесон (*André Besson*), професор Правног факултета у Паризу, а са наше стране Михаило Константиновић, професор Правног факултета у Београду. Из кривичног права расправљано је „О кривичној одговорности правних лица”, у Лиону 2 јуна, а реферате су поднели Пјер Февр (*Pierre Faivre*), судија Апелационог суда у Лиону и Богдан Златарић, професор Правног факултета у Загребу. Најзад, у Греноблу је 3 јуна дискутовано „О одговорности јавних тела за штету коју проузрокују њихови органи и службеници” о чему су поднели реферате Андре Матио (*André Mathiot*), професор Правног факултета у Паризу и хонорарни професор Правног факултета у Греноблу и Ладо Вавпетич, професор Правног факултета у Љубљани. После излагања референата биле су дискусије у којима су долазиле до изражаја додирне тачке, као и разлике наших правних система и схватања. — После радних састанака приређен је излет у околини Гренобла, у Веркор, који је био један од знатних центара отпора за време Другог светског рата.

За све време боравка у Француској наша делегација је наилазила на изузетно леп и срдачни пријем на сваком кораку, потпуно у традицији искреног и дубоког француско-југословенског пријатељства.

СВЕЧАНИ САСТАНАК СОЦИОЛОШКОГ ДРУШТВА ПОВОДОМ ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ СМРТИ ВАЛТАЗАРА БОГИШИЋА. — Социолошко друштво одржало је свечан састанак на Правном факултету 24 априла т. г. кога дана се навршило педесет година од смрти нашег великог правника и социолога Валтазара Богишића. На састанку су говорили: проф. Радомир Д. Лукић (Значај Валтазара Богишића), доц. Јелена Цвејић (Живот и рад В. Богишића), проф. Сретен В. Вукосављевић (Корени Богишићевог Имовинског законика) и др. Цветко Костић (Богишић и социологија).

ПОСЕТА РЕКТОРА А. ЖАНА И ПРЕДАВАЊЕ ПРОФЕСОРА Т. В. БОТОМОРА. — Као гост Југословенског удружења за филозофију и социологију, Т. В. Ботомор (*Th. V. Bottomore*), професор *London School of Economics* и генерални секретар Међународног удружења за социологију, боравио је априла месеца т. г. у нашој земљи десетак дана. Том приликом одржао је 1 априла у свечаној сали Српске академије наука предавање о социјалној структури Велике Британије. Два дана доцније, на Правном факултету, он је отворио дискусион састанак Југословенског удружења за филозофију и социологију својим интересантним рефератом о савременом стању социолошких истраживања у Великој Британији. После његовог реферата развила се врло жива и занимљива дискусија у којој је, поред осталих, учествовао Анри Жан (*Henri Jeanne*), Ректор Бриселског универзитета

и директор *Solvay*-евог института за социологију, који је своју посету Београдском универзитету искористио да дође у додир и са нашим социолозима.

ПРЕДАВАЊЕ ПРОФЕСОРА В. ВАНЕЧЕКА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ. — Др. Вацлав Ванечек, редовни професор Карловог Универзитета у Прагу, одржао је на Правном факултету 21 маја т. г. предавање „Два чешка пројекта за заштиту светског мира у XV и XVII веку (Краљ Ђорђе Пољебрадски и Ј. А. Коменски)“.

ОДБРАНЕ ДИСЕРТАЦИЈА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ. — Милан Ђуковић службеник Државног секретаријата за унутрашње послове ФНРЈ, одбранио је 6 маја т. г. своју докторску дисертацију „Улога закона и законитости у Југославији“.

Никола Сотировски, асистент Историског института Српске академије наука, одбранио је 31 маја т. г. своју докторску дисертацију „Развој органа управне власти за време прве владе кнеза Милоша (1815 — 1839)“.

Стеван Габер, асистент Правног факултета у Скопљу, одбранио је 16 јуна т. г. своју докторску дисертацију „Непосредна демократија“.

Вера Петрић, асистент Правног факултета у Београду, одбранила је 20 јуна т. г. своју докторску дисертацију „Кривичносудска пракса у Србији (1815 — 1839)“.

Радомир Радовановић, саветник Савезног завода за привредно планирање, одбранио је 23 јуна т. г. своју докторску дисертацију „Финансиски односи између државних органа“.

РАД КАТЕДРЕ И ОПШТЕГ СЕМИНАРА ЗА ГРАЂАНСКО ПРАВО У ШКОЛСКОЈ 1957/58. — У току протекле школске године Катедра се бавила различитим наставним и другим школским питањима. Као и досад, настава на општем курсу из предмета Катедре била је организована на основу плана који је начињен почетком школске године. Упоредо са организовањем наставе Катедра је, укључујући се у опште напоре на послу побољшања рада универзитета, размотрила низ питања и на основу тога предузела или предложила различите мере усмерене у том правцу. Међу тим питањима значајно место заузела је ревизија наставних програма предмета Катедре. Са циљем да поновно разматрање тих програма буде што свестраније, Катедра је организовала један скуп на који је позвала, осим својих чланова претставнике наших највиших редовних и привредних судова, тужиоштава, правобраниоштава, адвокатске коморе и других правних служби као и претставнике осталих катедара са нашег факултета. Овај скуп пружио је могућност да се чује мишљење стручњака из праксе како о програмима тако и о низу других питања у вези са радом факултета и нарочито о квалитету правника које факултет упућује у праксу. На овом скупу констатовано је да и међу стручњацима из праксе преовлађује мишљење да су програми наших предмета добро састављени, да обухватају све што је нужно за формирање правника и да, уз остале услове, обезбеђују солидно припремање правничког нараштаја. Стручњаци из праксе дали су низ корисних сугестија и о другим питањима рада факултета. То се нарочито односило на измене у наставном плану, на пооштрење режима студија, итд. Иако овај скуп није био једини контакт Катедре са праксом па стога ни једина прилика да се чује мишљење праксе по истакнутим питањима, ипак се показало да је веома корисно одржавати повремено овако организоване и унапред припремљене састанке претставника праксе и факултета.

У оквиру активности на побољшању рада Факултета Катедра је поред осталог, проучила могућност увођења обавезних вежби са мањим групама студената. Усвајајући мишљење о значају и користи увођења оваквих вежби, Катедра је учинила све што је потребно да се оне уведу на свим предметима који се изучавају на Катедри.

Поред наставе на општем курсу Катедра је у протеклој години организовала и следеће курсеве за докторанде: курс из области ваздухопловног права који је водио доцент Б. Николајевић, као и курс из области привредног права који је водио хонорарни професор Н. Балог. Оба курса одржавана су током другог семестра и то сваке друге недеље по 2 часа. Катедра је такође припремила програме да се у идућој школској години организују два посебна течаја: један из области социјалног а други из области поморског права.

На Катедри је током прошле године радило 11 стипендиста за последипломске студије што претставља знатно повећање у односу на 1956/57 када их је било свега 4. Рад са стипендистима био је организован тако да је за сваког стипендисту био одређен наставник који ће са њим бити у сталном контакту. Осим тога састављен је план рада стипендиста којим су предвиђене њихове следеће обавезе: да учествују у раду општег семинара за грађанско право као и у раду курсева за докторанде, да израде најмање два семинарска рада, да припреме усмени докторски испит и да бар почну са радом на докторској дисертацији. Поред одређених наставника, стипендисти су стално имали помоћ од стране свих чланова Катедре. Овако организован рад са стипендистима обезбедио је да су они у прошлој години постигли веома добар успех.

У протеклој школској години општи семинар за грађанско право одржао је 27 састанака. Настављајући праксу из ранијих година која је дала веома добре резултате, општи семинар је и у прошлој години посветио своје састанке анализи одабраних случајева из наше судске праксе. Ове случајеве, који су одабрани из области најактуелнијих питања грађанског, привредног и породичног права при чему се нарочито водило рачуна о оним спорним питањима у којима наши судови очекују помоћ Факултета, одређивао је шеф семинара М. Константиновић. Реферати о појединим случајевима увек су садржавали како теориску анализу тако и указивање на наше и упоредно законодавство. Састанцима семинара присуствовало је у просеку па 40 слушалаца. Поред докторанада и стипендиста за последипломске студије, као и мањег броја студената са старијих година, састанцима семинара присуствовао је и извесан број судија највиших судова. Овакав састав учесника у раду семинара омогућио је свестрано разматрање сваког случаја при чему је присуство судија обезбеђивало корисно повезивање теориских анализа са практичним питањима.

Катедра је током прошле године обављала и низ других послова, било по сопственој иницијативи, било по налогу факултетске управе. Тако је, например, Катедра одредила и објавила списак тема за наградни конкурс поводом 29 новембра 1958, дала мишљење о питању специјализације научних кадрова у иностранству, о организацији усмених докторских испита, о увођењу посебних течајева, итд.

У прошлој години био је организован обилазак земљорадничких задруга са групама студената којом приликом су обављене и анкете по унапред припремљеним упитницима. — Поједини чланови Катедре учествовали су и у протеклој школској години у раду комисија за израду нацрта појединих правних прописа а такође и у раду Врховног привредног суда, Спољнотрговинске арбитраже, Вишег привредног суда НР Србије, итд. — У току прошле године штампано је ново

издање уџбеника проф. М. Беговића *Породично право*, скрипте Б. Познића за припремање испита из Грађанског судског поступка, друго издање књиге проф. В. Капора *Уговор о куповини и продаји робе према општим узансама за промет робом*. Проф. Гамс је припремио и дао у штампу ново издање свог уџбеника *Основи стварног права*.

Радам Катедре руководио је проф. М. Константиновић као њен шеф док је заменик шефа Катедре био проф. М. Јездић.

Број чланова Катедре повећан је избором четири нова асистента тако да је сада бројно стање Катедре према звањима следеће: 3 редовна професора, 1 хонорарни редовни професор, 3 ванредна професора, 1 хонорарни ванредни професор, 6 доцента, 1 хонорарни доцент и 6 асистената.

В. С.

РАД КАТЕДРЕ КРИВИЧНОГ ПРАВА И КРИМИНИЛИСТИЧКОГ ИНСТИТУТА У ШКОЛСКОЈ 1957/58 ГОДИНИ. — У току школске године Катедра је одржала 6 састанака на којима су решавана текућа питања и дискутовано о будућем раду Катедре, па је израђен перспективни план рад који треба да се оствари у току наредних неколико година.

Катедра је израдила нацрте наставних програма за све предмете Катедре који су даље разматрани пред Комисијом за наставне програме и на заједничким састанцима Савета и Управе Факултета. У смислу закључака на овом састанку Катедра је одржала један проширени састанак на који је позвала и претставнике заинтересованих правосудних и управних установа, као и претставнике других катедара нашег Факултета. На овом састанку претресен је нацрт наставних програма предмета Катедре, после чега су усвојене примедбе унете у дефинитивни нацрт наставних програма који је достављен Комисији за наставне програме.

Редовна настава на општем курсу из свих предмета обављана је према наставном плану. Поред тога, за поједине предмете коришћене су и друге погодне форме рада као што су посебне вежбе за припремање испита, консултације за ванредне студенте, организовање инсценираног претреса у коме су студенти преузели улогу судија, тужиоца, окривљеног, браниоца, сведока и др. Ради упознавања студената са радом у пракси организоване су две посете судовима, две посете Судско-медицинском заводу и једна посета Казнено-поправном дому у Сремској Митровици.

Проф. др. Ј. Таховић предавао је на специјалном курсу за докторанде о саучесништву, а проф. др. Д. Јевтић консултације по теми о уранчунљивости психопатских типова.

У току школске године приступило се и организовању посебног Криминалистичког течаја. Именована је управа овог течаја и она је одлучила да се за ову школску годину настава на течају изводи само за слушаоце-студенте. Ова настава почела је у II семестру када је престала редовна настава криминалистика, пошто је Статутом Факултета криминалистика укинута као опциони предмет. Течај је наставио са радом по програму Вишег течаја стручне групе за криминалистику који је укључен у овај течај.

Поред тога наставници и асистенти Катедре пружили су помоћ у раду последипломским стипендистима Катедре као и стручним групама студената.

Општи семинар Катедре одржавао је своје редовне састанке у I семестру сваке друге недеље, а у току II семестра сваке недеље. На овим састанцима читани су углавном докторандски семинарски радови.

Иако нова правила Криминалистичког института још нису потврђена, Катедра је настојала не само да се одржи рад у Институту већ и да се припреме услови за интензивнији рад Института у идућој школској години.

Посебно је био интензиван рад стручне групе за криминалистику која је радила у оквиру Криминалистичког института. Рад ове групе организован је у два течаја — нижи и виши — од којих је први имао 501 уписаног слушаоца а други 67. Почетком летњег семестра виши течај стручне групе укључен је у посебни криминалистички течај. Наставу на течајевима стручне групе изводио је наставник криминалистике Љ. Симоновић, а поред њега поједина предавања држали су и стручњаци Школе унутрашњих послова ДСУП-а и Секретаријата унутрашњих послова. Поводом 150-ог предавања на овим курсевима одржана је једна мала свечаност којом приликом су подељене и награде за најбоље радове на конкурс који је расписан у оквиру стручне групе. Ради упознавања чланова групе са практичним радом организоване су две посете Криминалистичко-техничкој централни и две посете Судско-медицинском институту.

Извршене су и набавке криминалистичких часописа за библиотеку Института тако да Институт сад прима све важније криминалистичке часописе који у свету излазе. Да би се омогућило студентима да се користе овом литературом, просторије института су два пута недељно у одређене дане биле отворене за читање књига и часописа којима Институт располаже.

У току протекле школске године Катедра је сарађивала и са другим катедрама, факултетима и друштвеним организацијама. Сарадња са другим катедрама нашег Факултета одржала се нарочито у погледу израде наставних програма. Претставници Катедре узели су учешће и у раду интерфакултетске конференције, која је у току ове школске године одржана у Загребу. По завршеном раду ове конференције одржан је и један заједнички састанак катедрара кривичног права. Исто тако претставници Катедре учествовали су у раду II Конгреса правника Југославије.

М. Ђ.

ПРИМЉЕНЕ КЊИГЕ

Démographie, Etude préparée sous les auspices de l'Union internationale pour l'étude scientifique de la population par D. V. Glas, sur la base de rapports régionaux et nationaux (Les sciences sociales dans l'enseignement supérieur). Paris, UNESCO, 1958, 208 pp., prix: 600. — fr.

Југословенско статистичко друштво: *Саветовање о примени статистике у социолошким истраживањима* (Београд, 27 и 28 децембра 1957). Београд, издање Југословенског статистичког друштва, 1958, 323 стр.

Међународни извори социјалног права Југославије. Саставио др. Михаило С. Ступар. Београд, издање Савезног завода са социјално осигурање, 1957. IX + 311 стр.